

Verhandeling

over

vraag 21 van de Heidelbergse Catechismus

Vraag 21

Vr. Wat is een waar geloof?

Antw. Een waar geloof is niet alleen een stellig weten of kennis, waardoor ik alles voor waarachtig houd wat ons God in Zijn Woord geopenbaard heeft, maar ook een vast vertrouwen, hetwelk de Heilige Geest door het Evangelie in mijn hart werkt, dat niet alleen anderen, maar ook mij vergeving der zonden, eeuwige gerechtigheid en zaligheid van God geschonken is, uit louter genade, alleen om der verdienste van Christus wil.

Hier hebben wij eerst de vraag en dan het antwoord op te merken.

De vraag is: ‘Wat is een waar geloof?’

Dus wordt hier gesproken over het *geloof*, en wel over een *waar* geloof.

Wat ‘geloof’ of ‘gelooven’ gewoonlijk bij ons betekent

Hier wordt gesproken over het geloof. Het woord ‘geloof’ heeft in onze taal een wat andere betekenis dan in de taal van Gods Geest.

In onze taal heeft het woord ‘geloof’ zijn betrekking op een zeker getuigenis. Het wil zoveel zeggen als: dat getuigenis aannemen, het voor waarachtig houden. Dit geloof is tweërlei.

- Een menselijk geloof, dat ziet op een menselijk getuigenis en dat bestaat in dit getuigenis aan te nemen, in het voor waarachtig te houden. Dit geloof is feilbaar, omdat alle men-

selijke getuigenissen feilbaar zijn. Want ‘alle mensen zijn leugenaars’ (Ps. 116:11).

- Een Goddelijk geloof, dat ziet op een Goddelijk getuigenis en dat bestaat in dit getuigenis aan te nemen, in het voor waarachtig te houden. Dit geloof is onfeilbaar, omdat Gods getuigenis altijd waarachtig is. ‘God is geen man, dat Hij liegen zou’ (Num. 23:19). God is ‘waarachtig’ (Joh. 8:26), ja, de ‘Waarheid’ zelve (Jer. 10:10). ‘Het is onmogelijk dat God liege’ (Hebr. 6:18). Zij die dit getuigenis aannemen, die verzegelen dat God waarachtig is (Joh. 3:33).

De woorden die de Geest van God gebruikt om het geloof uit te drukken, betekenen dat ook weleens, omdat het noodzakelijk tot het geloof behoort (zie o.a. Hand. 26:27). Maar meestal vooronderstellen ze dat en houden ze heel wat meer in.

Wat de woorden die Gods Geest bij dit onderwerp gebruikt, betekenen

Het Hebreeuwse woord חָסָה (chaasaa) betekent een ‘toevlucht’ of ‘schuilplaats hebben’ (Jes. 14:32), ‘toevlucht nemen’ (Ps. 36:8), ‘zich op iemand betrouwen’ (Ps. 2:12; Ps. 144:2).

Het woord הִשְׁתַּחֲוֶה (haaooemen) betekent eigenlijk *gestandum se dare*, *gestandum se rejicere*, ‘zich aan iemand geven’, ‘zich op iemand werpen, om door hem gedragen te worden’, zoals een kind zich [over] geeft aan of werpt op de armen van zijn moeder of voedster, om door haar gedragen te worden; ‘zich op iemand wagen’, ‘zich aan iemand toebetrouwen’ [o.a. Num. 11:12].

Het woord בָּטַח (baatach) betekent ‘betrouwen’, ‘vertrouwen’ (Ps. 9:11; 112:7), ‘zich op iets vertrouwen’ (Jer. 7:4), ‘zich op iemand verlaten’ (Jes. 42:17).

Het woord שָׁמַח (saamach) betekent ‘op iemand leunen en steunen’ (zie Ps. 71:6; Jes. 48:2).

De Griekse woorden πίστις , πίστεύω , παίθω (pistis, pisteuooi, peithoo) betekenen ‘gelooven’, ‘zich op iemand betrouwen’, ‘zijn vertrouwen op iemand zetten’.

Als men dus al die woorden eens beschouwt, die de Geest van

God bij dit onderwerp gebruikt, die betekenen heel wat meer dan: iemands getuigenis aannemen; ze betekenen: tot iemand toevlucht nemen, zich op iemand wagen en werpen, zich op iemand vertrouwen, op iemand gerust en veilig zijn.

Niet al het geloof is een waar geloof

Onze Catechismus vraagt echter niet alleen naar het geloof, maar naar een waar geloof: ‘Wat is een waar geloof?’

Zeker, niet al het geloof dat de naam ‘geloof’ draagt, is een waar geloof, dat is: het ware, zaligmakende geloof, waardoor wij Christus worden ingelijfd en al Zijn weldaden aannemen.

1. Er is een geloof dat de godgeleerden gewoonlijk een ‘historisch geloof’ noemen.

Het historisch geloof heeft twee dingen: het kent de waarheden, en het stemt ze toe en houdt ze voor waarachtig. Het wordt een ‘historisch’ geloof genoemd, omdat het omtrent de Bijbelse waarheden net zo werkzaam is als men werkzaam is omtrent een historie (geschiedenis), en soms ook wel als een historie die ons niet aangaat. Dit historisch geloof is absoluut noodzakelijk, en zonder dat kan er geen waar zaligmakend geloof plaatshebben. Echter is dat historisch geloof niet genoeg tot zaligheid, en duizenden gaan daarmee verloren (zie Jak. 2:19). Dit geloof hebben velen van de oversten der Joden gehad (Joh. 12:42), Simon de Tovenaar (Hand. 8:13), Agrippa (Hand. 26:27), ja, de duivelen (Jak. 2:19).

2. Er is ook een ‘tijdgeloof’. Dit wordt beschreven in Matthéüs 13:21 en Lukas 8:13.

Het tijdgeloof heeft kennis, toestemming en een zeker soort van vertrouwen, blijdschap en uiterlijk genoegen, uitwendige vruchten. Het zweemt, uitwendig beschouwd, vrij veel naar het ware zaligmakende geloof, maar het is en blijft toch altijd wezenlijk daarvan onderscheiden. In de verdrukking wordt het direct geergerd, of het dooft vanzelf uit. En hoewel het in sommigen blijft tot hun dood, toch gaan zij daarmee verloren. Maar hierover heb-

ben wij uitvoerig gehandeld in onze tweede preek over de zaaier (Matth. 13).

3. Er is ook een geloof dat men een ‘wondergeloof’ noemt.

Het wondergeloof bestaat in een sterke vaststelling dat *door* ons of *aan* ons enig wonder gedaan zal worden. Dit geloof was:

- Actief of dadelijk in degenen die wonderen deden. Zij moesten op de Goddelijke belofte geloven dat zij door Gods kracht dat wonder zouden doen (zie Matth. 17:20; Mar. 11:22,23; 1 Kor. 13:2).
- Passief of lijdelijk. Een passief wondergeloof moest er zijn in degene aan wie dat wonder gedaan zou worden, of in degenen die hem of haar brachten; zij moesten geloven dat een bepaald persoon door Gods kracht dat wonder aan hem of haar zou doen (zie hierover Matth. 9:28; Matth. 15[:21-31]; Mar. 9:23; Hand. 14:9,10). Dit geloof had plaats toen het doen van wonderen plaatshad en is nog lang in de vroege kerk gebleven. Dit geloof was een grote gave van God, echter was het door zichzelf niet zaligmakend; men kon daarmee verloren gaan (zie Matth. 7:22; Luk. 17:12-19; 1 Kor. 13:2).

4. Tot slot is er ook een waar zaligmakend geloof.

Het ware geloof wordt met verscheidene heerlijke beschrijvingen in het Woord van God vereerd. Het wordt genoemd:

- Het ‘ongeveinsd geloof’ (1 Tim. 1:5).
- Het ‘allerheiligst geloof’ (Jud. vers 20).
- Het ‘geloof der uitverkorenen’ (Tit. 1:1).
- Het ‘dierbaar geloof’ [2 Petr. 1:1].
- Het ‘geloof, door de liefde werkende’ (Gal. 5:6).
- Het geloof dat ‘de zaligheid der zielen’ tot zijn ‘einde’ heeft (1 Petr. 1:9).

Dit is het geloof waar hier naar gevraagd wordt en dat wij wat nader zullen verhandelen.

Het is hier niet ons oogmerk om dat geloof in zijn hele uitgebreidheid te beschrijven, met alles wat ertoe behoort. Nee, wij zullen

ons alleen houden aan onze Catechismus en op de voorname daden ervan letten.

Het ware geloof

Onze Catechismus beschrijft het geloof als ‘niet alleen een stellig weten of kennis, waardoor ik alles voor waarachtig houd wat ons God in Zijn Woord geopenbaard heeft, maar ook een vast vertrouwen ...’

Dus vat onze Catechismus het geloof samen in drie dingen: kennis, toestemming en vertrouwen.

A. De kennis van het geloof

Het eerste dus wat onze Christelijke Catechismus op het geloof betreft, is de kennis: het geloof is ‘een stellig weten of kennis’.

Hierover merken wij het volgende op:

- (1) Er moet kennis zijn.
- (2) De hoeveelheid van deze kennis is niet goed te bepalen.
- (3) De kennis is in het zaligmakende geloof van een andere natuur.
- (4) Hoe de kennis in het geloof moet worden aangemerkt.

1. Dat er noodzakelijk kennis tot het geloof vereist wordt, houden wij staande tegen de pausgezinden, die het geloof op het best met ‘onwetendheid’ beschrijven. Hiervoor hebben wij deze bewijzen:

- a. Het blijkt omdat het hele geloof met ‘kennis’ wordt beschreven. Zal nu de Geest van God het geloof beschrijven met iets wat in het geheel niet tot het geloof behoort (zie Joh. 17:3; Jes. 53:11; Joh. 6:69; Hebr. 11:3)?
- b. Het blijkt als wij zien op het middel waardoor het geloof gewerkt wordt. Het wordt gewerkt door het gehoor van het Woord Gods (Rom. 10:14,17). Maar hoe kan dat Woord het geloof werken, als het niet verstaan wordt en niet openbaar wordt aan de ‘consciënties der mensen’ (2 Kor. 4:2)? Het wordt gewerkt door het inwendige onderwijs van Gods Geest (Joh. 6:45), maar dat moet dan toch verstaan worden?
- c. Het blijkt uit de natuur van het geloof. Het moet immers een

voorwerp hebben; er moet iets zijn wat ik zal geloven, en ik moet weten wat dat is. Dat kon de blinde, hoe blind hij ook was, wel zien, want hij vroeg: ‘Wie is Hij, Heere, opdat ik in Hem moge geloven?’ (Joh. 9:36).

- d. Het blijkt omdat het geloof beleden moet worden en men daarvan rekenschap moet geven (zie Rom. 10:10; 1 Petr. 3:15). Maar hoe kan men dat doen zonder dat men die dingen kent?
- e. Men moet ook voor het geloof lijden en het desnoods met zijn dood bevestigen. Maar hoe zal ik lijden en sterven voor een zaak die ik niet ken?
- f. Het wordt openbaar als de Heilige Schrift ons het tegenovergestelde van het geloof beschrijft, namelijk het ongeloof. Het Woord beschrijft het ongeloof met ‘onwetendheid’ (Hand. 17:30), met ‘dwaasheid’ (1 Kor. 2:14), met ‘duisternis’ (Joh. 1:5). Dus: ... [moet het geloof uit kennis bestaan.]

2. De hoeveelheid kennis die tot het geloof vereist wordt, is niet goed te bepalen. Ze is in de een meer en in de ander minder. Hoe meer kennis men heeft hoe beter; met zaken die men niet kent, kan het geloof niet werkzaam zijn. Er moet op het allermindst kennis zijn van de wezenlijke grondzaken van het geloof, die noodzakelijk tot zaligheid gekend moeten worden. Het is haast ondoenlijk aan te geven welke dat zijn en het getal ervan te bepalen. Onze Catechismus vat ze samen in drie dingen: de kennis van onze ellende, de kennis van onze verlossing en de kennis van onze dankbaarheid.

3. De kennis die in het ware, zaligmakende geloof plaatsheeft, is van een geheel andere natuur dan de kennis die in het historisch of tijdgeloof plaatsheeft. Want in het historisch of tijdgeloof is die kennis slechts natuurlijk ofwel door de algemene gaven van de Geest, en volstrekt niet geheiligd (zie 1 Kor. 2:14; Hebr. 6:4; Jak. 3:15). Maar de kennis die in het ware zaligmakende geloof plaatsheeft, neemt haar oorsprong uit de zaligmakende verlichting van de Heilige Geest (Ef. 1:17,18). Ze kent de waarheden niet alleen in hun uitwendige schors, maar ook in hun inwendige wezen en merg, in hun

dierbaarheid en in hun beminnelijkheid. Zij die deze kennis hebben, kennen de waarheid gelijk ze in Christus Jezus is (Ef. 4:21). Zij kennen 'den zin van Christus' (1 Kor. 2:16). Zij kennen de waarheden bevindelijk, zoals ze door henzelf ondervonden worden: 'Met het gehoor des oors heb ik U gehoord, maar nu ziet U mijn oog' (Job 42:5). Zij kennen die waarheden praktisch; zij weten niet alleen om te weten, maar om in praktijk te brengen en te doen. Het is in hen een 'kennis der waarheid, die naar de godzaligheid is' (Tit. 1:1).

4. Verder, deze kennis moet niet worden aangemerkt als de enige en gehele daad van het geloof, alsof het geloof alleen daarin bestond. Ook niet als de voornaamste en rechtvaardigende daad van het geloof. Toch behoort deze kennis tot het wezen van het geloof, en het geloof kan niet zonder deze kennis zijn (Rom. 10:14). Ze is iets wat aan de rechtvaardigmakende daad van het geloof voorafgaat. Ze kan vergeleken worden bij een kaars die ons de beminnelijke voorwerpen van het geloof doet zien, opdat het geloof daar verder mee werkzaam zou zijn (Joh. 20:31).

B. De toestemming van het geloof

Het tweede wat tot het geloof vereist wordt, is de toestemming. De Catechismus zegt: '... waardoor ik alles voor waarachtig houd wat ons God in Zijn Woord geopenbaard heeft.'

Deze toestemming is tweërlei:

- Een theoretische of beschouwende toestemming.
- Een praktische of werkzame toestemming.

De theoretische toestemming

Wat betreft de theoretische of beschouwende toestemming merken wij het volgende op:

- (1) Waarover zij moet gaan.
- (2) Zij houdt al die dingen voor onfeilbaar waarachtig.
- (3) Wat de gronden van deze toestemming zijn.
- (4) Zij is noodzakelijk in het geloof; zij is in het ware geloof anders dan in een ander geloof.

1. De theoretische toestemming moet gaan over alles wat ons God in Zijn Woord geopenbaard heeft, en met name over datgene wat ons God geopenbaard heeft in het Evangelie, aangaande Zijn Zoon Jezus Christus en aangaande de hele weg der zaligheid. ‘Gelovende alles wat in de Wet en in de Profeten geschreven is’ (Hand. 24:14). ‘Indien wij de getuigenis der mensen aannemen, de getuigenis Gods is meerder; want dit is de getuigenis Gods, welke Hij van Zijn Zoon getuigd heeft. Die in den Zone Gods gelooft, heeft de getuigenis in zichzelf; die God niet gelooft, heeft Hem tot een leugenaar gemaakt, dewijl hij niet geloofd heeft de getuigenis die God getuigd heeft van Zijn Zoon’ (1 Joh. 5:9,10; zie ook Hand. 26:27).

2. De theoretische toestemming houdt al die dingen voor zeker en onfeilbaar waarachtig: ‘Die Zijn getuigenis aangenomen heeft, die heeft verzegeld dat God waarachtig is’ (Joh. 3:33). Anders maakt men God ‘tot een leugenaar’ (1 Joh. 5:10). Daarom noemt Paulus het geloof ‘een vaste grond der dingen die men hoopt, en een bewijs der zaken die men niet ziet’ (Hebr. 11:1), een *plèroforia*, ‘volle verzekerdheid des verstands’ (Kol. 2:2), een ‘volle verzekerdheid des geloofs’ (Hebr. 10:22), een ‘volle verzekerdheid der hoop’ (Hebr. 6:11). Daarom ook wordt het geloof tegenover twijfelen gesteld (Matth. 21:21).

3. De gronden waarop de theoretische toestemming steunt en waarop ik dat alles voor onfeilbaar waarachtig houd, zijn deze:

a. Gods onfeilbare waarheid:

- God is ‘waarachtig’, ja, de ‘Waarheid’ zelve (Joh. 8:26; Jer. 10:10).
- ‘God is geen man, dat Hij liegen zou’ (Num. 23:19).
- Ja, God ‘kan niet liegen’ (Tit. 1:2).
- Het is zelfs ‘onmogelijk dat God liege’ (Hebr. 6:18).

Dus: op het getuigenis van zo’n God kan ik vast en zeker staat maken.

b. De onfeilbare merktekenen in het Woord van God, die hel-

der, onfeilbaar en overredend aanwijzen dat dit Woord het Woord is van die waarachtige God.

- c. De heldere en overredende werking van Gods Geest, Die mij deze merktekenen en de onfeilbaarheid ervan in het Woord zo helder doet zien dat ik ze – zelfs al wilde ik het – niet zou kunnen ontkennen, net zomin als ik, wanneer ik in het licht van de zon gesteld ben, kan ontkennen dat het dag is: ‘En de Geest is het Die getuigt dat de geest de waarheid is’ (1 Joh. 5:6).
- d. De bevinding die een godzalige daarvan heeft in zichzelf. Hij ondervindt de in het Woord begrepen waarheden helder in zijn eigen ziel (zie Rom. 7:10; Hand. 10:34²⁵).

4. Deze theoretische toestemming wordt noodzakelijk tot het geloof vereist, en zonder haar kan er geen geloof zijn.

Deze theoretische toestemming is in een godzalige anders dan in een onbekeerde. In een onbekeerde maakt zij samen met de kennis slechts het historisch geloof uit, of ten hoogste slechts het tijdgeloof. Maar wanneer zij er in een godzalige is, komt ze ons dikwijls voor als een daad van het zaligmakende geloof:

- ‘Die Zijn getuigenis aangenomen heeft, die heeft verzegeld dat God waarachtig is’ (Joh. 3:33).
- ‘En Filippus zeide: Indien gij van ganser harte gelooft, zo is het geoorloofd. En hij antwoordende zeide: Ik geloof dat Jezus Christus de Zoon Gods is’, en daarop werd de kamerling gedoopt (Hand. 8:37,38).
- ‘Dit is het Woord des geloofs, hetwelk wij prediken: namelijk, indien gij met uw mond zult belijden den Heere Jezus, en met uw hart geloven dat Hem God uit de doden opgewekt heeft, zo zult gij zalig worden’ (Rom. 10:8,9)

Lees ook met aandacht Genesis 15:5 en 6.

25. Zie kanttekening 33.

De praktische toestemming

In het ware, zaligmakende geloof is vooral een praktische of werkzame toestemming. Om dit helder en duidelijk te bevatten, moet men het volgende opmerken:

- (1) De zondaar moet hier als overtuigd worden aangemerkt.
- (2) Wat het Evangelie aan zo'n zondaar aanbiedt.
- (3) Hoe een ziel daarmee werkt.
- (4) Deze praktische toestemming is een wezenlijke rechtvaardigende daad van het geloof.

1. De zondaar moet hier aangemerkt worden als overtuigd en aan zichzelf ontdekt; als iemand die ziet dat hij in zichzelf verloren is, en onmachtig om zichzelf te redden; als iemand bij wie dat op de ziel weegt en die daarover bekommerd en in verlegenheid is, ja, radeloos, en uitroept: 'Wat zullen wij doen, mannen broeders?' (Hand. 2:37). 'Lieve heren, wat moet ik doen opdat ik zalig worde?' (Hand. 16:30).

2. Het Evangelie ontdekt Christus, het genadeverbond en de hele weg der zaligheid aan zo'n zondaar:

- a. Dat Christus hem helpen *kan*, hem 'volkomenlijk kan zalig maken' (Hebr. 7:25).
- b. Dat Christus hem ook helpen *wil*, als hij met verloochening van alles wat buiten God en Christus is, alleen door Christus, door de weg van rechtvaardigmaking en heiligmaking, en hartelijk en in waarheid geholpen en gezaligd wil worden.
- c. Dat Christus Zichzelf daartoe aanbiedt en ieder daartoe uitlokt en nodigt:
 - 'Wendt u naar Mij toe, wordt behouden, alle gij einden der aarde; want Ik ben God en niemand meer' (Jes. 45:22).
 - 'O alle gij dorstigen, komt tot de wateren, en gij die geen geld hebt, komt, koopt en eet, ja, komt, koopt zonder geld en zonder prijs, wijn en melk' (Jes. 55:1).
 - 'Komt herwaarts tot Mij, allen die vermoeid en belast zijt, en Ik zal u rust geven' (Matth. 11:28).

- ‘En die dorst heeft, kome; en die wil, neme het water des levens om niet’ (Openb. 22:17).

3. De zondaar let op die aanbieding en nodiging, krijgt er juiste kennis van door de verlichtende genade van de Heilige Geest, staat erbij stil en overweegt ze ernstig. Hij onderzoekt zijn hart en vraagt zichzelf als in Gods tegenwoordigheid of hij Christus zo wil en zo begeert. Daarop volgt de praktische toestemming. Het geweten zegt: ‘Och ja, ik wil, ik wens, ik begeer zo Christus, ik stem met mijn hele hart en met mijn hele ziel in met die aanbieding en dat voorstel van het Evangelie.’ Hij verblijdt zich erover met een ziels-overstelpende blijdschap. Het komt hem voor als een welgeordineerd verbond, en hij betuigt dat daarin al zijn lust is (2 Sam. 23:5). Hij stemt van zijn kant daarin toe, neemt Christus als de Zodanige aan en geeft zich geheel en al aan Christus over:

- ‘Keert weder, gij afkerige kinderen; Ik zal uw afkeringen genezen. Zie, hier zijn wij, wij komen tot U, want Gij zijt de HEERE onze God’ (Jer. 3:22).
- ‘Ik ben Uwe, behoud mij’ (Ps. 119:94).
- ‘Zekerlijk ik ben Uw knecht, ik ben Uw knecht’ (Ps. 116:16).
- ‘Deze zal zeggen: Ik ben des HEEREN; ... en gene zal met zijn hand schrijven: Ik ben des HEEREN’ (Jes. 44:5).

4. Deze praktische toestemming, zoals die daarnet voorgesteld is, kan naar ons oordeel niet anders aangemerkt worden dan een wezenlijke, met Christus verenigende en rechtvaardigmakende daad van het geloof. De reden is: omdat zij in zichzelf de toestemming van onze kant in het genadeverbond behelst, en daardoor gaat immers een ziel over in dat verbond en krijgt deel aan Christus en alle verbondsgoederen. Die toestemming is immers als het jawoord, dat de ziel geeft aan Christus op Zijn aanbieding, en daardoor wordt zij met Jezus ondertrouwd (Hos. 2:19). Daarin is immers het geestelijke en hartelijke aannemen van Christus duidelijk, dat ons deel geeft aan alles: ‘Zovelen Hem aangenomen hebben, dien heeft Hij macht gegeven kinderen Gods te worden’ (Joh. 1:12). Door die daad van

het geloof is Abraham gerechtvaardigd (Gen. 15:5,6). God belooft aan Abraham de vermenigvuldiging van zijn zaad als de sterren. Onder dat Zaad moet ook zeker de Messias begrepen worden (vgl. Gal. 3:16), en niet alleen de Messias, maar ook Zijn evangelische aanbidding aan Abraham. Dat stemt Abraham toe. De tekst zegt: ‘En hij geloofde in den HEERE’, en wat volgt er? ‘... en Hij rekende het hem tot gerechtigheid’ (Gen. 15:6). Vergelijk hiermee: ‘En Abraham geloofde God, en het is hem gerekend tot rechtvaardigheid’ (Rom. 4:3,18-23; Jak. 2:23).

Tot zover over de toestemming.

C. Het vertrouwen van het geloof

De derde daad waarin onze Christelijke Catechismus het geloof stelt, is het vertrouwen: ‘... maar ook een vast vertrouwen, ... dat niet alleen anderen, maar ook mij vergeving der zonden ... van God geschonken is ...’

Om dit vertrouwen van het geloof helder en bevattelijk voor te stellen, laten wij eens letten op een drieërlei soort van vertrouwen:

- Een toevluchtnemend vertrouwen.
- Een overgevend vertrouwen.
- Een rustend vertrouwen.

Het toevluchtnemend vertrouwen

Wat betreft het toevluchtnemend vertrouwen merken wij het volgende op:

- (1) Hoe het wordt uitgedrukt.
- (2) Waarin het bestaat.
- (3) Niet alle overtuigde zielen hebben dit meteen.
- (4) Dat is dikwijls de oorzaak van veel onheilen.
- (5) Als dit vertrouwen komt, hoe het dan werkt.
- (6) Waarom het een toevluchtnemend vertrouwen genoemd wordt.

1. Het toevluchtnemend vertrouwen wordt het meest en het beste uitgedrukt door het Hebreeuwse woord **חָסָא** (chaasaa). Dit woord

wordt soms vertaald door ‘toevlucht nemen’ (Ruth 2:12; Ps. 36:8; Ps. 57:2; 61:5; 118:8,9; Jes. 30:2) en door ‘toevlucht hebben’ (Jes. 14:32). Hier komt het woord מַחֲסֵה (machse of machase), ‘toevlucht’, vandaan [o.a. Ps. 14:6]. Maar meestal wordt het vertaald door ‘vertrouwen’. Het is dus een toevluchtnemend vertrouwen.

2. Dit toevluchtnemend vertrouwen bestaat daarin, dat een ziel gelooft en vertrouwt dat allen die in oprechtheid, in waarheid en met verloochening van alles tot Jezus de toevlucht nemen om alleen door Hem gezaligd te worden door de weg van rechtvaardigmaking en heiligmaking, zeker door Hem geholpen zullen worden, en ook hijzelf, als hij zó komt, volgens deze teksten:

- ‘Gewisselijk, in den Heere zijn gerechtigheden en sterkte; tot Hem zal men komen’ (Jes. 45:24).
- ‘Wendt u naar Mij toe, wordt behouden ...’ (Jes. 45:22).
- ‘De Naam des HEEREN is een sterke toren; de rechtvaardige zal daarheen lopen en in een hoog vertrek gesteld worden’ (Spr. 18:10).
- ‘Zo iemand achter Mij wil komen, die verloochene zichzelf, en neme zijn kruis op en volge Mij’ (Matth. 16:24; zie ook Ps. 45:11,12).

3. Dit toevluchtnemend vertrouwen hebben niet alle overtuigde zielen meteen als zij overtuigd worden. Ja, soms zijn zij lange tijd zonder dit vertrouwen, wat ontstaat uit het volgende:

- a. Uit gebrek aan licht of een heldere bevating van de genadeweg, zodat zij die nog niet recht bevatten, maar het Evangelie voor hen nog bedekt is.
- b. Door ongeloof, omdat zij dat zo niet kunnen en durven geloven.
- c. Omdat zij vrezen dat het niet voor hen is, dat zij te gruwelijk en te lang gezondigd hebben.
- d. Omdat zij menen dat zij nog niet de juiste gestalte hebben om zo in waarheid tot God in Christus te komen.
- e. Omdat het dikwijls waarlijk zo met een ziel is, dat zij niet

genoeg van alles uitgeschud is, dat zij nog niet een ‘gans ontblote’ is [Ps. 102:18], dat zij nog wat wil meebrengen, en het niet alleen in Christus wil zoeken, maar ook nog wat in zichzelf en in de waardigheid van haar gestalte.

4. Dat gebrek aan het toevluchtnemend vertrouwen is dikwijls de oorzaak van veel onheilen in een overtuigde ziel, en wel van deze:
 - a. Zij blijft alleen bij haar zonde en dodelijke gebrek staan.
 - b. Zij is niet werkzaam omtrent Christus; de weg tot Hem is voor haar gesloten.
 - c. De overtuigde ziel loopt te dwarrelen en te dwalen, niet wetend waar zij het zoeken moet, en is dan hier, dan daar omtrent verkeerde voorwerpen werkzaam.
 - d. Zij gaat dikwijls moedeloos neerzitten, en wordt als het ware geheel radeloos.
 - e. Ja, dat kan weleens tot volledige wanhoop overslaan, zodat zij zegt: ‘Mijn zonden zijn groter dan dat ze mij vergeven zouden kunnen worden’ (vgl. Gen. 4:13).
 - f. De overtuiging zakt weg en gaat langzamerhand over.
 - g. Dikwijls zet men zich uiteindelijk op valse gronden neer en bouwt zijn huis op een zandgrond (Matth. 7:26).

5. Maar wanneer dat toevluchtnemend vertrouwen in zo’n ziel begint te komen, dan wordt zo’n ziel werkzaam. Dan wordt zo’n ziel werkzaam omtrent Jezus, het juiste Voorwerp:

- a. Dan wordt Jezus voor zo’n ziel dierbaar boven alles wat in de wereld is. ‘U dan, die gelooft, is Hij dierbaar’ (1 Petr. 2:7). Dan zegt zo’n ziel: ‘Wien heb ik nevens U in den hemel? Nevens U lust mij ook niets op de aarde’ (Ps. 73:25).
- b. Dan begint zo’n ziel alleen op Jezus te zien, zoals de gebeten Israëlieten op de opgerichte koperen slang. ‘Wendt u naar Mij toe’; sommigen vertalen dit: ‘Zie naar Mij toe, ... alle gij einden der aarde’ (Jes. 45:22). ‘Ziende op den oversten Leidsman en Voleinder des geloofs, Jezus’ (Hebr. 12:2).
- c. Dan begint zo iemand naar Jezus te hongeren en te dorsten,

naar Jezus te snakken en te reikhalzen (Matth. 5:6). ‘Gelijk een hert schreeuwt naar de waterstromen, alzo schreeuwt mijn ziel tot U, o God’ (Ps. 42:2).

- d. Dan begint zo iemand naar Jezus te zoeken: ‘Wandelende en wenende zullen zij heengaan, en den HEERE hun God zoeken’ (Jer. 50:4).
- e. Dan begint men naar Jezus de toevlucht te nemen, naar Hem te vluchten, als de doodslagers naar de vrijsteden, als de doodschuldige naar het altaar, als degenen die door vijanden nagejaagd worden naar een sterke stad of een kasteel:
 - ‘De Naam des HEEREN is een sterke toren; de rechtvaardige zal daarheen lopen en in een hoog vertrek gesteld worden’ (Spr. 18:10).
 - ‘Ik neem mijn toevlucht onder de schaduw Uwer vleugelen’ (Ps. 57:2).
 - ‘Hoe dierbaar is Uw goedertierenheid, o God! Dies de mensenkinderen onder de schaduw Uwer vleugelen toevlucht nemen’ (Ps. 36:8).

6. Dit noemen wij een toevluchtnemend vertrouwen, omdat dit vertrouwen de ziel opwekt en gaande maakt om tot God in Christus de toevlucht te nemen, en omdat dit toevlucht nemen gepaard gaat met een vertrouwen van geholpen te zullen worden: ‘Den toegang met vertrouwen door het geloof aan Hem’ (Ef. 3:12).

Het overgevend vertrouwen

In het ware, zaligmakende geloof is ook een overgevend vertrouwen. Hierin zullen wij het volgende opmerken:

- (1) Hoe Jezus daarin aan de ziel voorkomt.
- (2) Hoe een gelovige daarin werkt.
- (3) Dit vertrouwen komt ons voor als de allerwezenlijkste daad van het geloof.

1. Jezus komt in het overgevend vertrouwen aan de ziel voor als Een Die Zichzelf aan haar aanbiedt. Hij wil haar Heiland, Hij wil

haar Zaligmaker, Hij wil haar Alles in alles worden, als zij maar met afzien en verloochening van alles wat buiten Hem is, zich geheel en al aan Hem wil overgeven, zich op Hem wil werpen, zich op Hem wil wagen, om door de weg van rechtvaardigmaking en heiligmaking gezaligd te willen worden (men kan hier nagaan: de bovengenoemde tekst Jes. 45:22; 55:1; Spr. 18:10; Openb. 22:17). ‘Zo iemand dorst, die kome tot Mij en drinke’ (Joh. 7:37).

2. Wanneer de ziel dat ziet en dat gelooft, en haar hart daartoe genegen en geheel en al bereid vindt, ziet ze daarop daadwerkelijk van alles wat buiten Jezus is af, geeft zich geheel en al met ziel en lichaam en alles wat ze heeft aan Jezus over, werpt en waagt zich geheel en al op Hem, en vertrouwt het hele werk van haar zaligheid volkomen aan Hem toe, net zoals:

- Iemand die in het water ligt, zich werpt en waagt op een schip.
- Noach zich wierp en waagde op en in de ark.
- Een kind zich werpt en waagt en toebetrouwt op de armen van zijn moeder.
- Iemand die een zwaar, moeilijk en gevaarlijk crimineel proces heeft, zijn hele zaak waagt en toebetrouwt aan een verstandige en getrouwe advocaat.
- Een doodzieke zich waagt en toebetrouwt aan een verstandige en getrouwe dokter.

3. Dit overgevende vertrouwen komt ons voor als de allerwezenlijkste daad van het zaligmakende geloof, dat de ziel volledig met Christus verenigt en ons ook voor God rechtvaardigt. Dit blijkt ons uit het volgende:

- a. De meeste grondwoorden die de Geest gebruikt om het geloof uit te drukken, in de meeste plaatsen, betekenen dit met nadruk of sluiten deze betekenis in, bijvoorbeeld:
 - De woorden הָאִמּוֹתָיִךְ (emoena haaoomiejn), die betekenen ‘zich op iemand werpen’, ‘zich op iemand wagen’, zoals een kind zich werpt op de armen van zijn moeder.

- Het woord **נִטַּח** (baatach), dat bijna overal betekent ‘zich op iemand wagen’, ‘zich aan iemand toebetrouwen’, ‘zich op iemand verlaten’. De Griekse woorden **πίστις, πιστεύω, πείθω, πείθομαι** (pistis, pisteuooi, peithoo, peithomai) hebben ook steeds die betekenis.
- b. In dit overgeevende vertrouwen schijnt het Woord van God voornamelijk het geloof te stellen:
 - ‘Gijlieden gelooft in God [dat is: vertrouwt op God], gelooft ook in Mij’ (Joh. 14:1).
 - ‘Gelooft in den Heere Jezus Christus en gij zult zalig worden’ (Hand. 16:31).
 - ‘Welgelukzalig zijn allen die op Hem betrouwen’ (Ps. 2:12).
 - ‘Op U hebben zij vertrouwd en zijn niet beschaamd geworden’ (Ps. 22:6).
 - ‘Vertrouw op den HEERE met uw ganse hart’ (Spr. 3:5).
 - ‘Wentel uw weg op den HEERE, en vertrouw op Hem’ (Ps. 37:5; zie ook o.a. Ps. 34:23; 56:5).

Het rustende vertrouwen

Tot slot is er in het ware, zaligmakende geloof ook een rustend vertrouwen.

Hierover zullen wij het volgende opmerken:

- (1) Waarin het bestaat.
- (2) Wat het vooronderstelt.
- (3) Welke gronden het heeft.
- (4) Wat verder in dit rustende vertrouwen moet worden aangemerkt.

1. Het rustende vertrouwen bestaat daarin, dat de ziel gelooft en volkomen vertrouwt dat God haar God en dat Christus haar Zaligmaker is, dat zij nu alles daarin heeft wat haar voor de tijd en voor de eeuwigheid volstrekt gelukkig kan maken, en dat zij daarin stil, gerust en tevreden is, ook soms in de grootste gevaren. Dit vertrouwen vinden wij ook op verschillende plaatsen in het Woord van God:

- ‘O God, Gij zijt mijn God’ (Ps. 63:2).
- ‘HEERE mijn God, op U betrouw ik’ (Ps. 7:2).
- ‘De HEERE is mijn Steenrots en mijn Burcht en mijn Uithelper, mijn God, mijn Rots, op Welken ik betrouw’ (Ps. 18:3).
- ‘Ik weet: mijn Verlosser leeft ...’ (Job 19:25).
- ‘En Thomas antwoordde en zeide tot Hem: Mijn Heere en mijn God’ (Joh. 20:28).
- ‘Die ook Zijn eigen Zoon niet gespaard heeft, maar heeft Hem voor ons allen overgegeven, hoe zal Hij ons ook met Hem niet alle dingen schenken?’ (Rom. 8:32).
- ‘Wij zijn in Hem volmaakt’ (Kol. 2:10).
- ‘Zijn hart is vast, betrouwende op den HEERE’ (Ps. 112:7).
- ‘Al ging ik ook in een dal der schaduw des doods, ik zou geen kwaad vrezen, want Gij zijt met mij’ (Ps. 23:4).
- ‘Als hij in de duisternissen wandelt en geen licht heeft, dat hij betrouwe op den Naam des HEEREN en steune op zijn God’ (Jes. 50:10).
- ‘[Zij] zijn als de berg Sion, die niet wankelt’ (Ps. 125:1).
- ‘Immers is mijn ziel stil tot God’ (Ps. 62:2).
- ‘Maar mij aangaande, het is mij goed nabij God te wezen; ik zet mijn betrouwen op den Heere HEERE, om al Uw werken te vertellen’ (Ps. 73:28).

2. Dit rustende vertrouwen vooronderstelt noodzakelijk in een ziel:
 - a. De praktische toestemming, of – wat bijna hetzelfde of iets meer zegt – het overgevende vertrouwen. Daardoor krijgt een ziel voor het eerst deel aan Christus; daardoor wordt Christus voor het eerst haar Zaligmaker en God haar God.
 - b. Een volle bewustheid dat men dit in oprechtheid en in waarheid gedaan heeft. Al heeft men al het eerste, als men niet ook het tweede heeft, kan dat rustende vertrouwen in de ziel geen plaats hebben. Want die toestemming en dat overgevende vertrouwen zouden niet oprecht en in waarheid geweest kunnen zijn, en in zo’n geval zou God haar God en Christus haar Zaligmaker niet zijn, en zou haar rustende vertrouwen vals zijn.

3. Dit rustende vertrouwen heeft tot zijn grond:

a. Ten opzichte van God:

- Gods algenoegzaamheid: ‘Ik ben God de Almachtige [of: ‘de Algenoegzame; wees daarom maar gerust’], ‘wandel voor Mijn aangezicht en zijt oprecht’ (Gen. 17:1).
- Gods almacht, zodat ‘geen ding bij God onmogelijk’ is (Luk. 1:37).
- Gods oneindige wijsheid, waardoor Hij in de naaste gevallen duizend wegen weet tot redding: ‘Er is geen raad tegen den HEERE’ (Spr. 21:30).
- Gods rechtvaardigheid: ‘Indien wij onze zonden belijden, Hij is getrouw en rechtvaardig, dat Hij ons de zonden vergeve’ (1 Joh. 1:9).
- Gods genade en barmhartigheid (Ps. 25:7).
- Gods eeuwige voornemen en wil om de zondaar door Christus te zaligen (Joh. 6:40).
- De Goddelijke beloften, waarvan er zeer veel aan hen gedaan zijn en die Hij in Christus ja en amen zal maken (2 Kor. 1:20).
- Gods eed, waarmee Hij die beloften bezworen heeft (Hebr. 6:17).

b. Ten opzichte van Christus:

- Die zekere waarheid, dat Jezus waarlijk de Christus is (Matth. 16:16).
- Zijn volkomen voldoening en de offeranden van Zijn bloed (Hebr. 10:14).
- Zijn voorbidding bij de Vader (Hebr. 7:25).
- Zijn absolute almacht, aangezien Hij daardoor machtig is om de ziel tot de zaligheid te brengen (Matth. 28:18; Openb. 1:18).
- Zijn gewilligheid, omdat Hij de Zijnen tot de zaligheid wil brengen: ‘Vader, Ik wil dat waar Ik ben, ook die bij Mij zijn, die Gij Mij gegeven hebt’ (Joh. 17:24).

4. Aangaande dit rustende vertrouwen moet verder nog het volgende worden opgemerkt:

- a. Het is er niet altijd bij en in het zaligmakend geloof. Een ziel kan dikwijls de Heere Jezus allang in waarheid hebben aangenomen en zich in waarheid en oprechtheid aan de Heere Jezus hebben overgegeven, zodat Christus allang de hare geweest is, zonder dat zij dit weet en dit van zichzelf durft te geloven. Dit gebeurt dagelijks.
- b. Het is in de ene gelovige sterk en in de andere gelovige zwak en met veel twijfelingen en slingeringen omgeven. De een zegt: 'Al veranderde de aarde haar plaats en al werden de bergen verzet in het hart van de zeeën, ik zal niet vrezē' [vgl. Ps. 46:3]. Hij kan geloven op hoop tegen hoop en vasthouden, als ziende de Onzienlijke [Rom. 4:18; Hebr. 11:27]. De ander daarentegen is bij het minste vreesachtig, beeft als het ware bij het ritselen van een blad, als een kleingelovige. Ja, dit vertrouwen is zelfs in dezelfde persoon ongestadig en op de ene tijd zwak en op de andere tijd sterk: 'Gij hadt mijn berg door Uw goedgunstigheid vastgezet; maar toen Gij Uw aangezicht verborgt, werd ik verschrikt' (Ps. 30:8). Diezelfde Abraham, die op de ene tijd kon geloven op hoop tegen hoop (Rom. 4:18), kon op de andere tijd niet geloven dat God hem kon bewaren voor Abimélech, koning van Gerar (Gen. 20:2).
- c. Het is niet absoluut noodzakelijk tot de zaligheid. Men kan zonder ook in de hemel komen, en velen komen daar dagelijks in, ook al hebben zij niet dat rustende vertrouwen. De directe (uitgaande) daden van het geloof, zoals het ware aannemen en het ware overgeven van zichzelf aan Christus, verenigen de ziel met Jezus en geven haar voor het eerst deel aan Christus en aan al Zijn goederen. Dit doet niet zozeer dat rustende vertrouwen. De uitgaande (directe) daden van het geloof geven de ziel recht op de hemel, maar de wederkerende (reflectieve) daden van het geloof, zoals dat rustende vertrouwen, brengen de hemel in het hart.

Het ware geloof is levend door de goede werken

Dit geloof is levend en vruchtbaar door de goede werken. Het historisch geloof is een dood geloof, evenals een lichaam zonder ziel dood is (Jak. 2:17,26). Het tijdgeloof heeft vruchten, maar die zijn alleen uitwendig, schijnvruchten, die verdorren (Matth. 13). Maar het ware, zaligmakende geloof heeft ware, wezenlijke vruchten, die God in Christus aangenaam zijn (Jak. 2:22). En dit kan ook niet anders:

- Hetzij men ziet op de hebbelijkheid, die aan de mens met het geloof geschonken werd. Dit is een geheel vernieuwd beginsel. Die goede boom kan geen kwade vruchten voortbrengen (Matth. 7:18).
- Hetzij men ziet op de invloeden die God aan zo'n gelovende ziel dagelijks geeft. Deze kunnen haar niet werkeloos laten, maar moeten 'vruchten voortbrengen der bekering waardig' (Matth. 3:8).
- Hetzij men ziet op de daden van het geloof zelf, die de goede werken vanzelf insluiten.
- Hetzij men ziet op de diepe verplichting, waaronder zo'n ziel ligt, die zij zoekt te beantwoorden.

Kortom: dit geloof is door de liefde werkende [Gal. 5:6].

Het ware geloof rechtvaardigt niet als een werk

Hoewel nu dit geloof zonder de werken dood is, ja, hoewel dit geloof zelf een werk is en de daden ervan werkzaamheden zijn, toch worden wij niet gerechtvaardigd uit of door de werken, ook zelfs niet door het geloof als een werk aangemerkt. Maar het geloof rechtvaardigt als de hand of het instrument, waardoor men de verdiensten van Christus aanneemt, Die alleen onze Gerechtigheid voor God is. Maar dit stuk wordt behandeld in de leer van de rechtvaardigmaking, en daarom hierover nu niet meer.